

Voorlichtingsprogramma's over seksualiteit in ontwikkelingslanden

Gezondheidswetenschapper World Population Foundation Joanne Leerlooijer vertelt

Overall in de wereld is men bezig met het maken van programma's met hetzelfde doel: hoe informeren we mannen en vrouwen, maar vooral jonge mensen over seksualiteit en hoe voorkomen we aids? Joanne Leerlooijer is als gezondheidswetenschapper en onderzoeker in dienst van MyBody/WPF (World Population Foundation), een organisatie, die programma's maakt op het gebied van seksuele voorlichting en aidspreventie in ontwikkelingslanden. Zij werkt nu zes jaar 'in het veld', zoals zij dat zelf noemt en leidt diverse workshops in genoemde landen.

Joanne: "Als vrouwen zelf zouden mogen kiezen hoeveel kinderen zij zouden willen hebben, dan zou de wereld er heel anders uitzien." Seksuele kennis, meer zelfbescherming, het zou allemaal anders kunnen. Maar er heerst in ontwikkelingslanden nog een groot taboe rondom seksualiteit. Het is niet gemakkelijk om diepgewortelde normen over de status en positie van vrouwen te veranderen. Of een vrouw wél of niet geslachtsgemeenschap wil hebben, over het aanbrengen van een condoom: het is lastig om erover te praten. In cursussen wordt geprobeerd er wél over te praten. Dat is nodig om gezondheidsproblemen, zoals aids te voorkomen. Een goed programma maken met een duidelijke boodschap, waarmee lokale organisaties hun doel-

groepen kunnen bereiken. Daar gaat het allemaal om. Voor een goed programma is voorafgaand onderzoek nodig. Joanne: "Hoe kom je er achter wat jongeren doen en hoe zij denken over hun eigen seksueel gedrag?" Voor haar onderzoeken kijkt zij naar wetenschappelijke cijfers op internet en onderzoekt zij ter plekke of er bestaande literatuur en bestaande cijfers voorhanden zijn. Zij praat met jongeren en probeert uit te vinden hoeveel jongeren er seksueel actief zijn en of het door voorlichting mogelijk is de eerste seksualiteit tot op latere leeftijd op te schorten, enz., enz. Met haar kennis ondersteunt Joanne de lokale organisaties en reikt zij onder meer voorbeelden aan, zodat zij zelf het onderzoek kunnen doen.

Workshops

Voorlichting begint vaak met workshops, die door Joanne worden geleid. Rondom de tafel zitten dan verschillende afgevaardigden van lokale organisaties. Die zetten lokaal cursussen op en ontwikkelen zelf een voorlichtingsprogramma. Ook zoekt men sleutelfiguren, zoals de wijze vrouwen uit de dorpen. Dat zijn vrouwen van 60 tot 70 jaar oud, die aanzien en respect genieten in hun leefomgeving. Zij geven voorlichting aan meisjes. Die kunnen naar hen toe gaan met vragen en krijgen de nodige informatie.

Reizen

Een derde van het jaar zit

Joanne in het buitenland. Zo bezocht zij India, Pakistan, Oeganda, Kenya en Thailand. De laatste twee jaar reisde zij zeven keer naar een ontwikkelingsland. Zo was zij het afgelopen voorjaar drie weken in Oeganda en één week in Kenya om workshops te leiden. In december gaat zij naar Ahmedabad (India) om een aantal projecten, waaronder dat van Pratham af te ronden. Pratham is een grote organisatie, die met een voorlichtingsprogramma over aids actief is in slums. In januari 2009 gaat zij voor de tweede keer naar Pakistan. Het reizen lijkt voor buitenstaanders misschien mooi en interessant, maar het is wel vaak heel vermoeiend. Joanne legt gigantische afstanden af op het platteland en zit soms twee dagen achter elkaar in de trein. In 2006 was zij betrokken bij een workshop in Calcutta met afgevaardigden van drie lokale Indiase organisaties. Onderweg reed een taxichauffeur zijn auto total loss. Vlak vóór Kerst belandde Joanne met een hersenschudding in het ziekenhuis.

Programma's

Joanne Leerlooijer is 31 jaar, maar heeft nu al goed werk verricht. Het blad Margriet koos haar niet voor niets uit als betere wereldvrouw. Zij studeerde aan de universiteit van Maastricht gezondheidswetenschappen en koos de richting: gezondheidsvoorlichting. Voor haar stage woonde zij een half jaar in Oeganda.

Voor haar afstudeerscriptie kreeg zij de Catharinenprijs. De scriptie ging over het onderwerp: 'seksualiteit bij jonge meiden in Oeganda'. Haar begeleider was hoogleraar aidspreventie Herman Schaalma. Zij is thans bezig met haar promotie en wil promoveren op het onderwerp: 'impact van seksuele voorlichting op jongeren in vier landen in Afrika en Azië'. In dienst van MyBody/WPF worden haar onderzoekgegevens gebruikt voor grootschalige programma's. Voor het project 'Stop Aids Now' in Pakistan, waaraan ontwikkelingsorganen, zoals NOVIB, CORDAID, ICCO, Save the children en HIVOS meewerken ontwikkelde Joanne een checklist, die de Pakistaanse organisaties kunnen gebruiken bij het maken en analyseren van een eigen programma.

Joanne gelooft in rollenspellen, waarbij bepaalde vaardigheden worden aangeleerd. "Er zijn ook lessen voor jongens", zegt zij, "want laten wij die vooral niet vergeten. Bij de lessen wordt jongens gevraagd te praten over de geslachtsgemeenschap. Maar een zin als 'de penis gaat in de vagina' krijgen zij aan het begin van een programma hun mond niet uit. "Seks is onbespreekbaar en dat hoort bij onze cultuur", plegen zij altijd te zeggen. Joanne: "Het gebeurt, dat jongens misbruik maken van meisjes. Zij weten niet goed hoe zij met meisjes moeten omgaan, maar vlak de meisjes ook niet uit. Die kunnen jongens onder druk zetten. En meisjes kunnen ook bepalen wat er gebeurt. Jongens kunnen ook de nodige problemen hebben, waar zij thuis niet over kunnen praten. Er zijn oudere vrouwen, die in ruil voor een cadeautje met jongere jongens naar bed gaan. Sugar mummy's worden die genoemd. Met hun problemen kunnen de jongens nergens heen. Wat hen is overkomen, is vaak een schande voor de familie. Homoseksualiteit is in sommige landen, zoals Oeganda bij de wet verboden. Er zijn sterke en zware sociale normen. Homojongens hebben een heel zwaar leven en worden met de nek aangeke-

ken. Zij behoren evenals lesbiennes tot de outcast." Gelukkig gebeurt er nog wel iets positiefs. Zo heeft een universiteit in Tanzania een programma gemaakt voor jongens op het gebied van seksuele voorlichting, dat is gefinancierd door de Europese Unie.

Afrikaanse universiteiten ontwikkelden een eigen programma voor middelbare scholieren van 13 tot 16 jaar. Gegevens van een onderzoek van Joanne werden hierbij gebruikt. Het programma 'The World Starts With Me' bestaat uit veertien leerzame lessen op seksueel gebied met een tekenfilmachtig(e) meisje en jongen van zestien jaar, die via een cd-rom of op de computer zijn te volgen.

Geitenproject

Twee tienermeisjes van het geitenproject.

Joanne's ervaringen zijn legio. Ik beperk me nu tot het Afrikaanse land Oeganda, omdat zij daar het meeste is geweest (negen keer in 't totaal). Joanne: "Ik heb voor mijn afstudeerscriptie een half jaar in Oeganda gewoond. Ik zag de nood en wilde graag wat doen. Toen heb ik acht jaar geleden met enkele vrienden het geitenproject opgezet. Tienermeisjes worden dikwijls door sugar daddy's verleid tot sex in ruil voor een breezer (breezensex), een flesje cola, een mooi kledingstuk of een sieraad. Eenmaal zwanger worden de meisjes van soms 13 en verder 14, 15, 16 jaar en ouder van school gestuurd. Ook thuis zijn zij meestal niet meer welkom. Bij het geitenproject krijgt elk meisje een geit, waar zij verantwoordelijk voor is. De geit geeft ongeveer een

halve liter melk per dag, waar zij zichzelf en haar kind mee kan voeden. Wanneer er jonge geiten worden geboren, is het de bedoeling, dat de eerste geit wordt teruggegeven aan het project, zodat een nieuw meisje een geit kan krijgen. Daarna mag het meisje zelf de nieuw geboren geitjes en bokjes houden, wat voor haar inkomsten betekent.

Groepjes van twintig meisjes komen maandelijks bij elkaar. Zij krijgen onder meer voorlichting over de verzorging van de geit, maar ook over hygiëne, aids, zwangerschap en seksualiteit. Zij leren ook lezen en schrijven. Bovendien wordt er contact met de ouders gezocht om te zorgen, dat het meisje weer naar school kan. Het project is een groot succes. Joanne: "Zo kan ik iets doen voor

deze meisjes, die volledig in een isolement waren terecht gekomen. Voor 35 euro per geit zijn er nu al 1096 geiten aangekocht. Er zijn nog veel meer tienermeisjes, die ik kan helpen, zodat ook die uitzicht kunnen krijgen op een betere toekomst. Dus ga ik onverminderd door." (Marga Wiersma)

Diegenen, die geïnteresseerd zijn in bovengenoemde onderwerpen kunnen meer informatie vinden op de volgende websites: www.mybody.nl www.theworldstarts.org en www.adopteereengeit.nl

Tienermeisje met haar kindje en haar geit.